

Zapalenia błony śluzowej jamy ustnej

Zapalenie błony śluzowej jamy ustnej, zwane również zapaleniem jamy ustnej, to stan zapalny błon śluzowych występujący po ekspozycji na chemioterapię i promieniowanie jonizujące.¹

89% z 558 pielęgniarek objętych badaniem ankietowym stwierdziło, że zapalenie jamy ustnej jest istotnym

problemem, a znaczna większość (92%) uznała ten stan za „bardzo poważny” w porównaniu z innymi aspektami opieki nad pacjentami onkologicznymi. 93% spośród nich stwierdziło, że „najważniejszy” dla pacjentów jest ból, a w dalszej kolejności trudności w przełykaniu (87%) i mówieniu (73%).²

Występowanie

Ogólne ryzyko wystąpienia zapalenia błony śluzowej jamy ustnej jest zróżnicowane – wpływa na nie zdiagnozowana choroba, wiek, zdrowie jamy ustnej, a także rodzaj przyjmowanego leku, częstotliwość i dawki.³ Niemniej jednak, zapalenie występuje u wszystkich poddawanych radioterapii pacjentów cierpiącym na nowotwór głowy lub szyi, u 80% pacjentów przyjmujących przeszczep komórek macierzystych szpiku (HSCT) i u 40% pacjentów leczonych chemioterapią o standardowych dawkach.²

Toksycznych dla błon śluzowych jest wiele ze stosowanych leków, a w tym:³

- 5-fluorouracil
- metotreksat
- doksorubicyna
- etoposyd
- melfalan
- arabinozyd cytozyny
- cyklofosfamid

Patofizjologia

Oral mucositis is characterised by physiological changes Zapalenie błony śluzowej jamy ustnej charakteryzuje się zmianami fizjologicznymi komórek nabłonka – od rumienia do owrzodzeń. Niemniej jednak, urazy nabłonka

poprzedzone są uszkodzeniami tkanek śródbłonka, mikronaczyń i tkanki łącznej, co oznacza, że zapalenie błony śluzowej jamy ustnej zapoczątkowane zostaje na bardzo wczesnym etapie radioterapii.⁴

The phases of oral mucositis⁴

Initiation	Cell exposure to chemo- and radiotherapy causes DNA damage and generates reactive oxygen species (ROS), which are able to injure cells, tissues and blood vessels
Signalling	ROS cause further DNA damage and stimulate expression of transcription factors that lead to tissue injury and apoptosis
Amplification	Release of pro-inflammatory cytokines result in further tissue damage, which amplifies the signalling cascade
Ulceration	Painful ulcers form that provide an entry point for bacteria, viruses and fungi. Bacterial cell wall components can further induce inflammation
Healing	A signal from submucosal tissue allows renewed cellular proliferation and differentiation restoring the lining of the oral cavity

TRANSLATION REQUIRED

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) dzieli zapalenie błony śluzowej jamy ustnej na 5 kategorii klinicznych⁵

WHO oral toxicity scale ⁵				
Oral mucositis		Severe oral mucositis		
Grade 0	Grade 1	Grade 2	Grade 3	Grade 4
No change	Soreness/erythema	Erythema and ulcers	Ulcers (liquid only diet)	Alimentation not possible

Adaptacja z stosowanej przez WHO skali toksyczności dla komórek jamy ustnej.⁵

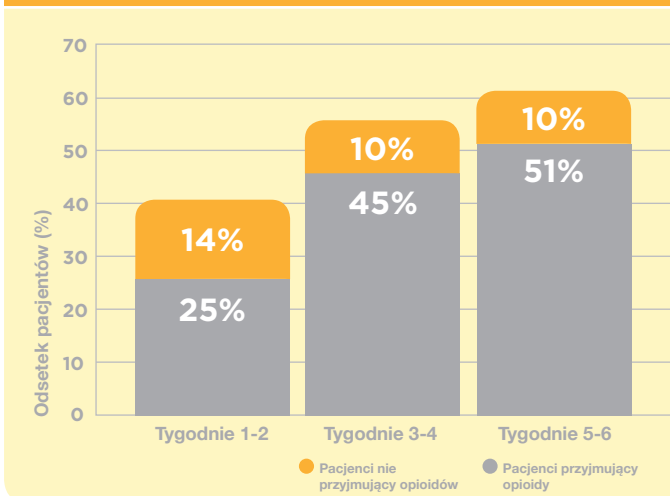
Oddziaływanie

Ostre zapalenie błony śluzowej jamy ustnej może wywołać inne upośledzające schorzenia współistniejące:

- Ból na tyle silny, że wymagane jest stosowanie opioidalnych leków przeciwbólowych^{6,7}
 - Opioidalne środki przeciwbólowe wywołują upośledzające skutki uboczne, takie jak zaparcia², halucynacje⁶ i zaburzenia myślenia.⁶

- Ból uniemożliwiający jedzenie, przy którym wymagana jest hospitalizacja i żywienie pozajelitowe^{3,7}
- Wrzody związane z zapaleniem, będące przyczyną zakażenia⁴ i posocznicy.³ Śmiertelność wynikająca z zakażeń związanych z zapaleniem błony śluzowej jamy ustnej wynosi od 6 do 30%.⁸
- Ból i jego skutki mogą wpłynąć negatywnie na stan psychologiczny pacjenta.⁹
- Ostre zapalenie błony śluzowej jamy ustnej może utrudniać kontynuowanie leczenia, a nawet wpłynąć na przeżycie pacjenta.³

Nasilenie dolegliwości jamy ustnej i gardła w zależności od przyjmowania opioidów⁷

Adaptacja z opracowania Murphy BA et al.⁷ 6-tygodniowe wielośrodkowe badanie wykorzystania usług medycznych u pacjentów z nowotworami głowy i szyi (n = 75). Zmiany w jamie ustnej i ból gardła w każdym punkcie czasowym w odniesieniu do linii podstawowej i ogólne badanie wpływu czasu były statystycznie znaczące (P < 0,001).

Koszty zapalenia błony śluzowej jamy ustnej są wysokie⁷

Ból i upośledzenie czynnościowe związane z zapaleniem błony śluzowej jamy ustnej oznaczają zwiększony poziom wykorzystania kosztownych zasobów służby zdrowia.⁷

Źródła:

1. National Cancer Institute. Oral complications of chemotherapy and head/neck radiation. Ostatnia modyfikacja: 10.06.2009. Miejsce publikacji: www.cancer.gov/cancertopics/pdq/supportivecare/oralcomplications/HealthProfessional. Ostatnie wykorzystanie: styczeń 2010. 2. Bruce SD, Quinn A. *US Oncological Disease* 2007;**1**:86–90. 3. Pico J-L et al. *The Oncologist* 1998;**3**(6):446–451. 4. Sonis ST et al. *CANCER Supplement* 2004;**100**(9):1995–2025. 5. World Health Organisation. Handbook for reporting results of cancer treatment. Geneva, Switzerland: World Health Organisation, 1979. 6. Bellm LA et al. *Support Care Cancer* 2000;**8**(1):33–39. 7. Murphy BA et al. *J Pain Symptom Manage* 2009;**38**(4):522–532. 8. Treister N, Sook-Bin W. Chemotherapy-Induced Oral Mucositis, 2008. Miejsce publikacji: <http://emedicine.medscape.com/article/1079570-overview>. Ostatnie wykorzystanie: styczeń 2010. 9. Borbasi S et al. *Oncol Nurs Forum* 2002;**29**(7):1051–1057.